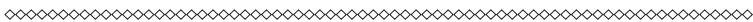

Френсіс
Скотт Фіцджеральд

Загадкова історія
Бенджаміна Баттона

Харків
«ФОЛІО»
2025

1.

Давним-давно, ще в 1860 році відповідним місцем для народження вважали будинок. Зараз же вищі боги медицини постановили, аби перший крик дитини лунав у стерильній атмосфері клініки — переважно фешенебельної. Тож юні містер та місіс Баттон випередили свою епоху на цілих п'ятдесят років, вирішивши, що їхній малюк повинен народитися саме в лікарні. Чи цей анахронізм мав якийсь значення для дивовижної історії, котру я збираюся оповісти, назавжди залишиться таємницею.

Я розкажу вам про все, що трапилося, а там — вирішуйте самі. У довоєнну епоху подружжя Баттонів займало принадне становище в соціальному та фінансовому плані. Вони ріднилися як із «Тою», так із «Іншою» Сім'єю, що, як відомо кожному південцю, надавало їм високого повноваження входити до кіл багаточисленної аристократії, якою процвітала Конфедерація. Це був їхній перший досвід із чарівною древньою традицією в народжуванні немовлят, тому містер Баттон був справді неспокійний. Він сподівався, що народиться хлопчик, якого відправлять на навчання до Єльського коледжу в Коннектикуті, де навчався він сам протягом чотирьох років, коли його наділили тривіальним прізвиськом — «Чубчик».

Вересневого ранку, освяченого величавою подією, він нервово піднявся з ліжка о шостій, вдягнувся, бездоганно зав'язавши краватку, поспішив до лікарні, аби визначити, чи темрява ночі породила квіт нового життя.

Коли ж йому залишалося приблизно сто кроків до Маріландської приватної клініки для леді та джентельменів,

він побачив містера Кіна, який був їхнім сімейним лікарем. Той тільки-но виходив із головного під'їзду, потираючи руки звичним для нього рухом, ніби миючи їх під краном так, як роблять інші лікарі, що диктує їм неписаний закон їхньої професії.

Містер Роджер Баттон, голова фірми «Роджер Баттон та Ко, гуртова торгівля залізними виробами» рушив наздоганяти лікаря Кіна, забувши про велич джентельмена-південця цього мальовничого періоду.

— Лікарю Кіне, — він вигукнув. — Ох, лікарю Кіне!

Лікар його почув, повернувся й став чекати, спантеличений вираз постав на його різкому «лікарняному» обличчі, тільки-но містер Баттон з'явився біля нього.

— Ну як там? — вимагаючи відповіді й задихаючись, запитав містер Баттон. — Що там? Як там? Це хлопчик? Хто це? Що...

— Майте здоровий глузд, — сказав різко Доктор Кін.

Він здавався дещо роздратованим.

— Дитина народилася? — благав містер Баттон.

Лікар спохмурнів.

— Так, я вважаю... проте в дещо видозміненому стані, — і кинув загадковий погляд на містера Баттона.

— З жінкою все гаразд?

— Так.

— Це дівчинка чи хлопчик?

— Дайте мені спокій, — закричав Доктор Кін в ідеально експресивному роздратуванні. — Я прошу вас піти й побачити це все на власні очі. Гидота! — він випалив останнє слово єдиним поштовхом, потім промимрив: — Чи уявляєте такий випадок, котрий допоміг би моїй професійній репутації? Сталося б таке ще раз, то це б мене зруйнувало. Зруйнувало б кожного.

— Та що ж трапилося? — вражено скрикнув Баттон. — Це трійнята?

— Як би ж то, — різко відповів лікар. — Підіть та подивіться на власні очі. Знайдіть собі іншого лікаря. Я приймав вас на світ, був вашим лікарем протягом сорока років,

та тепер — усе завершено. Не хочу бачити ані вас, ані вашу родину. До побачення!

Потім він різко повернувся й без жодного слова заліз до свого фаєтону, що чекав на нього біля тротуару, та від'їхав у суворій мовчанці. Містер Баттон залишився там й стояв, як окам'янілий — з голови до п'ят. Що за лихо могло статися? Він раптом втратив усе бажання йти до Маріландської приватної клініки для леді й джентельменів, та, трохи повагавшись, все-таки примусив себе піднятися до головного входу лікарні.

Медсестра сиділа за столом у похмурій напівтемряві залу. Червоніючи від сорому, Баттон наблизився до неї.

— Доброго ранку, — поблажливо сказала вона, дивлячись на нього.

— Доброго ранку. Я — містер Баттон.

Медсестра тихо зойкнула.

— Ох, звісно, — закричала вона істерично. — Там на горі, прямо, можете підніматися! — вона вказала напрям, і містер Баттон, вмиваючись потом, невпевнено повернувся та піднявся на другий поверх. У верхньому залі звернувся до іншої медсестри, що з'явилася перед ним із мискою в руках.

— Я — містер Баттон, — він намагався говорити виразно. — Хочу побачити свою...

Дзинь. І миска впала на перший поверх. Медсестра відновила контроль над собою та подивилася на Баттона поглядом, повним щирого презирства.

— Добре, — погодилася вона втихомиреним голосом. — Та якби ж ви знали, в якому ми стані були цього ранку. Це навдивовижу гидко! Репутація нашої клініки померла назавжди...

— Досить! — прохрипів він плаксиво. Я не можу більше це терпіти!

— Ідіть за мною, містере Баттоне.

Він потягнувся за нею. У кінці великого залу вони дісталися кімнати, з якої долинали численні крики, та яка пізніше почала називатися «кімнатою плачу». Вони зайшли.

Стіни були оточені незбагненною кількістю білих колисок, до кожної з яких був прив'язаний ярличок.

— Ну? — задихаючись, промовив містер Баттон. — Де ж мій?

— Тут, — вказала медсестра.

Очі містера Баттона послідували за вказівним пальцем, і ось що він побачив. Огорнутий об'ємною білою ковдрою, якимось втиснений нижньою частиною тулуба в колиску, сидів старий чоловік, приблизно сімдесяти років. Його рідке волосся було вибілено сивиною, брудно-попеляста борода вилялася й абсурдно коливалася під легким подувом вітерця, що віяв з вікна. Він дивився на містера Баттона затуманеними, зів'ялими очима, в яких ховалося заплутане питання.

— Чи я збожеволів? — випалив містер Баттон, жах якого переростав у гнів. — Це якийсь страшний лікарняний жарт?

— Нам не до жартів, — відповіла суворо медсестра. — І я не знаю, чи ви зійшли з розуму, чи не зійшли, проте це, безперечно, ваша дитина.

Холодний піт знову з'явився на чолі містера Баттона. Він закрив свої очі, і, відкривши їх знову, поглянув ще раз. Це не помилка — на нього дивився сімдесятирічний старець, сімдесятирічне немовля, ноги якого звисали з колиски, в якій він лежав.

Старець безтурботно спостерігав за ними й раптом заговорив хрипучим й древнім голосом:

— Ви мій батько? — запитання вимагало відповіді.

Містер Баттон та медсестра жорстко глипнули.

— Бо якщо ти мій батько, — продовжив старець крикливо, — то я хочу, аби ти забрав мене з цього місця, чи, зрештою, змусь їх поставити тут зручне крісло.

— Заради Бога, звідки ти прийшов? Хто ти? — у нестямі випалив містер Баттон.

— Я не можу сказати точно — хто я, — проскиглив крикливо, — я тільки нещодавно народився. Але моє прізвище воістину Баттон.

— Ти брешеш! Ти самозванець!

Старець втомлено звернувся до медсестри:

— Ось так вітають новонародженого, — поскаржився слабким голосом. — Чому б вам не сказати йому, що він помиляється?

— Ви помиляєтеся, містере Баттон, — суворо сказала медсестра. — Це — ваша дитина, і ви повинні змиритися з цим. Ми просимо вас забрати його додому, коли це буде можливо — краще найближчими днями.

— Додому? — перепитав містер Баттон недовірко.

— Так, ми ж не можемо тримати його тут. Ми справді не можемо, розумієте?

— Радий це чути, — проскиглив старець. — Це смішне місце зовсім не підходить для новонародженого, який звик перебувати в тиші. З цими стогонами й криками я не можу й ока зімкнути. Я попросив щось поїсти, — тут його голос піднявся до верескливих ноток протесту, — а вони принесли мені пляшку з молоком!

Містер Баттон опустився на крісло поруч із сином й прикрив обличчя руками.

— Святі небеса! — пробурмотів голосом, повного надмірного жаху. — Що скажуть люди? Що мені робити?

— Ви маєте забрати його додому, — наполягала сестра. — Негайно!

Гротескна картина з жахливою точністю постала в уяві змарнілого чоловіка — картина того, як він проходить переповненими вулицями разом із такою жахливою істотою, що волочиться біля нього.

— Я не можу, я не можу, — простогнав він.

Люди його зупинять, і що він їм скаже? Він має познайомити їх із цим старцем:

— Це мій син, що народився сьогодні зранку.

І потім сивий чоловічок натягне своє покривало на себе, і вони шкандибатимуть, важко проходитимуть повз галасливі крамниці, ринок із рабами, — на хвилюку містер Баттон пристрасно забажав, аби його син був чорним, — проходитимуть повз розкішні будинки-резиденції, повз будинки для престарілих...

— Ну ж бо! Опануйте себе, — наказала медсестра.

— Слухайте, — проголосив раптом старець, — якщо ви думаєте, що я піду додому в цій ковдрі, то ви цілковито помиляєтесь.

— Малята завжди окутані ковдрами.

З навмисним шурхотінням старець дістав малу білу сорочечку.

— Дивіться, — він говорив тремтячим голосом. — Ось це вони приготували для мене.

— Малята завжди таке носять, — відказала буденним тоном медсестра.

— Добре, — сказав старець, — цей малюк постане голим перед вами через дві хвилини. Ця ковдра свербить. Врешті, могли б окутати мене простирадлом.

— Зачекай! Зачекай! — швидко сказав містер Баттон. Він обернувся до медсестри. — Що мені робити?

— Йдіть у місто та купіть вашому синові якийсь одяг. Голос сина містера Баттона йшов за ним вниз до холу.

— І тростину мені, тату. Я хочу мати тростину.

Містер Баттон дико зачинив за собою двері.

2.

— Доброго ранку, — звернувся нервово містер Баттон до клерка універсальної крамниці Чісапик. — Я хочу купити одяг для своєї дитини.

— Скільки їй років, сер?

— Приблизно шість годин, — відповів містер Баттон без чіткої впевненості. — Вбрання для немовлят продається напроти.

— Я не впевнений, що це те, що мені потрібно. Він — дитина незвичайно великих розмірів. Незвичайно великих.

— У них у наявності найбільші дитячі розміри.

— Де продається одяг для підлітків? — запитав містер Баттон, у відчаї змінюючи основне запитання.

Він відчув, як клерк, мабуть, здогадується про його соромливу таємницю.

ЗМІСТ

Загадкова історія Бенджаміна Баттона	3
Коштовний камінь завбільшки з готель «Ріц»	35
«Багатий хлопець»	81
Гаряча і холодна кров	125
Волосся Вероніки	143
Раціональне рішення	173
Крижана фортеця	191